

Ochrona praw twórcy, czyli prawo autorskie

dotyczy wszelkich form kreatywnej
twórczości (poczynając od słowa
pisanego, poprzez muzykę, film itd.)

Literatura do przedmiotu

- **Ustawy**

- Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, (w:)Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 , tekst jednolity
- Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. prawo własności przemysłowej, (w:) Dz. U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1117, tekst jednolity.
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. 2003 r. Nr 153 poz. 1503, z póź. zm., dalej: Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji),
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks Cywilny (Dz. U. 1964 r., nr 16 poz.93, dalej: Kodeks cywilny)..

-

Prawo autorskie

- **Prawo autorskie** chroni wszelką działalność twórczą, głównie ale nie wyłącznie, artystyczną i naukową, która w dostateczny sposób wyróżnia się na tle innych dokonań. Chroni zarówno prawa osobiste twórcy (autora), czyli osoby, która stworzyła przedmiot objęty zakresem przepisów prawa autorskiego, jak i prawa do ochrony tego przedmiotu (dzieła, utworu) przed możliwymi naruszeniami.

Prawa autorskie

Prawo autorskie i prawa pokrewne dotyczą;

1. Utworów (o charakterze m.in. artystycznym, naukowym, literackim, plastycznym, muzycznym)
2. Przedmiotów praw pokrewnych a w tym; artystyczne wykonania utworów, fonogramy i wideogramy, nadania stacji radiowych i telewizyjnych, tzw. pierwsze wydania oraz wydania krytyczne i naukowe.
3. Szczegóły w ustawie o prawie autorskim z 4 lutego 1994 r.

Ustawa o prawie autorskim z dnia 4 lutego 1994 r.

- W szczególności przedmiotem prawa autorskiego są utwory.
- Zgodnie z art.1.1 - Przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (utwór).

Przedmiot prawa autorskiego

Zgodnie z art. 1. 2 - w szczególności przedmiotem prawa autorskiego są utwory:

- 1) wyrażone słowem, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi (literackie, publicystyczne, naukowe, kartograficzne oraz programy komputerowe),
- 2) plastyczne,
- 3) fotograficzne,
- 4) lutnicze,
- 5) wzornictwa przemysłowego,

Przedmiot prawa autorskiego cd

- 6) architektoniczne, architektoniczno-urbanistyczne i urbanistyczne,
- 7) muzyczne i słowno-muzyczne,
- 8) sceniczne, sceniczno-muzyczne, choreograficzne i pantomimiczne,
- 9) audiowizualne (w tym wizualne i audialne).

Utwory - grupy

Pierwsza grupa

Literackie - proza, pamiętniki, listy, blogi, wspomnienia

Publicystyczne - artykuły, wywiady, reportaże

Naukowe - prace magisterskie, doktorskie, habilitacyjne

Kartograficzne - mapy (dyskusyjne)

Programy komputerowe - jest narzędziem

Gry komputerowe - nie są programem komputerowym

Utwory - grupy

Druga grupa

Utwory plastyczne

Np. Obrazy, rzeźby, witraże, postacie Bolka i Lolka, graffiti

Trzecia grupa

Utwory fotograficzne, te, które spełniają dwie pierwsze przesłanki - są wynikiem twórczej pracy człowieka i posiadają indywidualny charakter.

Utwory - grupy

Czwarta grupa

Utwory lutnicze (nutki)

Piąta grupa

Utwory wzornictwa przemysłowego

Np. Oryginalny kształt ubrań, mebli, biżuteria.

Utwory - grupy

Szósta grupa

Utwory architektoniczne, architektoniczno-urbanistyczne i urbanistyczne,

Np. Projekty domów, projekt sądu, galeria handlowa.

Siódma grupa

Utwory muzyczne i słowno-muzyczne

Np. Piosenki, dziegiel, reklamy radiowe

Utwory - grupy

Ósma grupa

Utwory sceniczne, sceniczno-muzyczne, choreograficzne i pantomimiczne,

Np. Przedstawienie, opera, you can dance

Dziewiąta grupa

Utwory audiowizualne (w tym wizualne i audialne).

Np. Filmy dokumentalne, fabularne, gry komputerowe, teledyski, zwiastuny filmowe

Kategorie utworów z zakresu edukacji, nauki i dydaktyki

- artykuły naukowe i popularno-naukowe, podręczniki, skrypty, opracowania monograficzne
- recenzje naukowe (np. artykułów, prac magisterskich, prac doktorskich)
- prace dyplomowe (licencjackie, magisterskie, inżynierskie)
- wykłady akademickie
- strony www
- utwory zależne (tłumaczenia, przeróbki, adaptacje)

Wyłączenia

Nie podlegają ochronie

- odkrycia (np. teoria względności), idee (np. republikanizm), procedury, metody i zasady działania oraz koncepcje matematyczne;
- akty normatywne lub ich urzędowe projekty;
- opublikowane opisy patentowe lub ochronne;
- proste informacje prasowe.
- urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole

Opracowanie

- **Dziełem jest także opracowanie**, a więc utwór, który powstał na skutek wprowadzenia twórczych i oryginalnych zmian w innym utworze (np. tłumaczenie książki na inny język).
- **Ważne:** tworzenie opracowań jest dozwolone bez ograniczeń, jednak do ich rozpowszechniania i korzystania z nich konieczna jest zgoda autora dzieła opracowanego, o ile podlega ono ochronie prawnoautorskiej

Twórca

- **Prawo autorskie chroni twórcę**, czyli osobę, która stworzyła dzieło – przedmiot działalności twórczej o indywidualnym charakterze, który został ustalony w jakiegokolwiek postaci. Zgodnie z ustawą twórcą jest ten, czyje nazwisko w tym charakterze uwidoczniiono na egzemplarzach utworu lub której autorstwo podano do publicznej wiadomości w jakikolwiek inny sposób. **To domniemanie można jednak obalić, udowadniając, że stworzył go ktoś inny niż osoba wskazana na egzemplarzu utworu.**

Twórca

- **Twórcy** przysługują co do zasady zarówno autorskie prawa majątkowe jak i niemajątkowe. Może rozporządzać prawami majątkowymi, a w przypadku naruszenia praw osobistych lub majątkowych – żądać ochrony, samodzielnie lub za pomocą pełnomocnika, a czasami – organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi.

Współtwórcy

Współtwórcy (art. 9 pr.aut.) → przesłanki dzieła współautorskiego

- Wkład każdego współautora musi mieć charakter twórczy
- Wkłady poszczególnych współautorów powinny tworzyć jedno dzieło
- Konieczna jest współpraca autorów – przynajmniej porozumienie co do stworzenia wspólnego utworu

Twórca - pracownik

- Jeśli dzieło zostało stworzone w wyniku wykonywania stosunku pracy, majątkowe **prawa autorskie do utworu przysługują pracodawcy**, od momentu przyjęcia tego utworu. Prawa te przysługują pracodawcy w granicach wynikających z celu umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron. Ponadto z chwilą przyjęcia utworu pracodawca nabywa własność przedmiotu, na którym utrwalono utwór.

Podmiot prawa autorskiego

Nabycie pochodne (dot. praw majątkowych)

- pracodawca → twórczość pracownicza (art. 12 i 13 pr.aut.)
- instytucja naukowa → prace naukowe pracowników (art. 14 pr.aut.)
- Uczelnia → prace dyplomowe (studentów i doktorantów) (art. 15a pr.aut.)

Autorskie prawa osobiste (niemajątkowe)

Autorskie prawa osobiste (zwane także niemajątkowymi) chronią więź twórcy z utworem, a w szczególności prawo do:

- autorstwa utworu;
- oznaczenia utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępniania go anonimowo;
- nienaruszalności treści i formy utworu (prawo do integralności utworu) oraz jego rzetelnego wykorzystania (nie dotyczy to programów komputerowych);

Autorskie prawa osobiste (niemajątkowe) cd.

- decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności (nie dotyczy to programów komputerowych);
- nadzoru nad sposobem korzystania z utworu (nie dotyczy to programów komputerowych).

Naruszenie prawa do autorstwa - plagiat

- plagiat od (łac.) plagiatus – skradziony. Termin pozaustawowy. Definicje.
- „przywłaszczenie sobie cudzego utworu, wydanie go pod własnym nazwiskiem, dosłowne zapożyczenie z cudzych dzieł i podanie jako twórczości własnej” [Szaciński 1981]
- „pewnego rodzaju złodziejstwo intelektualne czy artystyczne, korzystanie bez zezwolenia z rezultatów cudzego wysiłku twórczego [...] pozbawienie twórcy prawa do autorstwa dzieła” [Barta 1978]

Rodzaje plagiatu

- **plagiat jawny**
- „podpisanie cudzego dzieła, względnie jego niezmienionego fragmentu, własnym nazwiskiem lub innym oznaczeniem (np. pseudonimem), jednoznacznie wskazującym na innego autora niż twórca pierwowzoru” [Michalski 1998]
- przypadki, „w których przejęty został cały obcy utwór lub znaczna jego część, a osoba podająca się za twórcę nie wnosi ze swej strony żadnego wkładu w ustalenie ostatecznej postaci dzieła” [Barta 1978]

Rodzaje plagiatu

- **plagiat ukryty**
- gdy „elementy recypowane splatają się z elementami pochodzącymi od osoby dokonującej przejęcia; jej wkład w nowo powstające dzieło nie ma charakteru twórczego, ogranicza się do mechanicznych przeniesień, szablonowych uzupełnień” [Barta 1978]
- to „reprodukcja cudzego utworu w istotnych elementach jego treści w postaci mniej lub bardziej przekształconej” [Mozgawa i Radoniewicz 1997]

Ochrona niemajątkowych (osobistych) praw twórcy

- Twórcy przysługuje ochrona już w przypadku, gdy istnieje jedynie zagrożenie naruszenia jego praw niemajątkowych. W takim wypadku może on żądać od osoby, której zachowanie stwarza zagrożenie takim naruszeniem, zaniechania tego działania.

Ochrona niemajątkowych (osobistych) praw twórcy

- Z powództwem o ochronę praw autorskich niemajątkowych może wystąpić **autor, osobiście lub przez pełnomocnika**. Po jego śmierci z takim powództwem może wystąpić małżonek, a w jego braku kolejno: zstępni (dzieci, wnuki, prawnuki itd.), rodzice, rodzeństwo, zstępni rodzeństwa (dzieci rodzeństwa, wnuki rodzeństwa itd.).

Autorskie prawa majątkowe

Autorskie prawa majątkowe twórcy obejmują wyłączone prawo do:

- korzystania z utworu – skutkuje to koniecznością uzyskania przez inne osoby zgody twórcy na korzystanie z dzieła;
- rozporządzania utworem na wszystkich polach eksploatacji – katalog pól eksploatacji nie jest zamknięty, może być różny dla różnych dzieł;

Autorskie prawa majątkowe

- wynagrodzenia za korzystanie z utworu – twórca samodzielnie decyduje o tym, czy będzie pobierał wynagrodzenie za korzystanie z jego utworu, jednak co do zasady należy mu się odpowiednie wynagrodzenie za korzystanie z dzieła,
- w odróżnieniu do praw osobistych, autorskie prawa majątkowe podlegają dziedziczeniu, mogą być zbywane oraz wygasają z upływem czasu.